

Guia

EL LABERINT DEL
MINOTAURE

Ajuntament
de Vila-seca

Introducció

Com a regidora d'Acció Social i Polítiques d'Igualtat de l'Ajuntament de Vila-seca, és per a mi un orgull presentar El Laberint del Minotaure, una eina d'intervenció socioeducativa pensada i dissenyada específicament per treballar els estereotips i mandats de gènere amb infants, joves i famílies.

Vivim en una societat que ha avançat molt en drets i igualtat, però sabem que encara hi ha desigualtats estructurals, estereotips i violències que afecten especialment les dones i les persones amb identitats de gènere diverses. Les dades actuals ens mostren que la bretxa de gènere i les violències masclistes continuen presents entre la població jove. Per això, des de l'Ajuntament de Vila-seca hem volgut fer un pas endavant i dotar els centres educatius, el professorat i les entitats juvenils d'un recurs pràctic, actualitzat i adaptat a la realitat dels i les adolescents d'avui.

Aquest projecte neix del compromís ferm del nostre Ajuntament amb la igualtat efectiva entre dones i homes i amb la prevenció de les violències masclistes. Però sobretot neix del coneixement, l'experiència i la sensibilitat de l'equip tècnic municipal, que treballa diàriament amb centres educatius, infants, joves i famílies. Creiem fermament que els espais educatius són clau per transformar la societat. Treballar la perspectiva de gènere no és només una qüestió d'igualtat, és una qüestió de justícia social i de qualitat democràtica.

Aquesta eina no vol ser només un material didàctic, sinó un instrument viu que ajudi a generar debat, reflexió i consciència. Volem que els i les joves siguin protagonistes del canvi, que aprenguin a identificar desigualtats i que esdevinguin agents actius en la construcció d'una societat més equitativa.

Vull reconèixer explícitament la tasca de l'equip professional de la Unitat d'Igualtat de l'Ajuntament de Vila-seca i de tots i totes les professionals que han participat en aquest projecte. La seva expertesa, el seu compromís i la seva implicació han fet possible que avui presentem una eina rigorosa, útil i alineada amb les necessitats reals del nostre jovent.

Continuarem treballant perquè la igualtat no sigui només un objectiu, sinó una realitat tangible en el dia a dia de la nostra societat.

Lucía Teruel

Regidora d'Acció Social i Polítiques d'Igualtat de l'Ajuntament de Vila-seca

I. Presentació

I.1 Justificació

En la nostra societat els comportaments femenins i masculins venen condicionats pels estereotips de gènere. Aquests es refereixen a unes idees preconcebudes sobre com han de ser els homes i les dones. El seu significat no és fix, és una construcció social que ha variat al llarg de la història.

Els estereotips de gènere esdevenen models que ens limiten a l'hora d'expressar la nostra autenticitat. Aquestes limitacions es converteixen en mandats de gènere; missatges en relació amb com ens hem de comportar homes i dones.

En l'actualitat, encara n'hi ha vigents com, per exemple, que els homes no han de mostrar emocions, que les dones no saben exercir el lideratge ni el poder, que els homes són forts i valents, que les dones són les que han de cuidar els infants i dur a terme les tasques domèstiques, entre d'altres.

Aquests estereotips comporten conseqüències que afecten directament el desenvolupament personal i professional de tots i totes, fet que provoca desigualtats en la distribució de les tasques, pressió social per encaixar i perpetua la violència masclista.

I.2 Fonamentació teòrica

La mitologia de l'Antiga Grècia es considera el bressol de la cultura occidental. Les llegendes, mites i gestes dels seus déus i deesses constitueixen exemples i referències amb què ens podem identificar en moments determinats.

La psicòloga californiana Jean Shinoda Bolen ha escrit diversos llibres sobre aquest tema, entre els quals destaquen *Goddesses in Everywoman* ['Les deesses de cada dona'] i *Gods in Everyman* ["Els déus de cada home"].

L'autora investiga els arquetips dels déus i deesses presents en les cultures grecollatines i com aquests esdevenen conductes i rols.

Inspirada en els fonaments teòrics d'aquesta autora, neix la proposta de treballar noves maneres de pensar i actuar amb l'ajuda dels arquetips grecs, que es converteixen en una eina de reflexió sobre els mandats de gènere. A través d'un context fictici es proposa treballar una sèrie de situacions de forma descentralitzada, mitjançant personatges inventats que permeten generar la distància emocional adequada per poder reflexionar sobre situacions difícils en què es poden trobar els i les joves en el seu dia a dia.

1.3 Objectius

Objectius generals

- Promoure entre el jovent rols de gènere flexibles.

Objectius específics

- Donar eines al jovent per a la reflexió crítica en relació amb els mandats de gènere.
- Oferir un ventall ampli d'opcions per afrontar de forma creativa els mandats de gènere, la gestió emocional, el lideratge i l'autocura.

2. El Laberint del Minotaure

El Laberint del Minotaure és una eina d'intervenció socioeducativa dissenyada per treballar el pensament crític, la cooperació i la resolució de conflictes en un context fictici inspirat en la mitologia grega.

Els i les participants hauran d'arribar al centre del laberint resolent correctament les situacions que es presenten al llarg del camí. Es juga per equips, cada equip ha de demostrar la seva capacitat per identificar les qualitats més adequades per afrontar les situacions plantejades, argumentant la seva elecció i treballant conjuntament. L'equip que aconsegueixi la puntuació més alta i arribi primer al centre del laberint serà l'equip guanyador.

Material

- Tauler del laberint.
- 40 Cartes de déus i deesses (10 per equip)
 - Zeus (lideratge responsable)
 - Atena (saviesa i estratègia)
 - Ares (valentia i acció)
 - Àrtemis (igualtat i justícia)
 - Apol·lo (serenor emocional i claredat)
 - Hèstia (pau interior i harmonia)
 - Hermes (mediació i comunicació)
 - Demèter (cura dels vincles)
 - Afrodita (desconnexió i gaudi)
 - Dionís (autenticitat i atreviment)
- 4 Fitxes d'equip.
- 24 Targetes de situacions (6 per equip)
- 4 Targetes "Traductor de grec" (1 per equip)
- 4 Targetes "Enigma final" (1 per equip)
- Pergamí

3. Implementació

La sessió comença amb una breu benvinguda i presentació.

“Benvinguts i benvingudes al Laberint del Minotaure.

El Minotaure, criatura temuda i misteriosa; guarda els secrets per restaurar l'harmonia que la humanitat ha perdut. Ara bé, per accedir al seu coneixement, haureu de superar el seu laberint: un lloc ple de dilemes i reptes que posaran a prova el vostre enginy, la vostra empatia i, sobretot, la vostra capacitat de treballar conjuntament.

Teniu la valentia per entrar al Laberint?

El Minotaure us hi espera.”

Creació d'equips

- Formar equips (mín. 2 màx. 4 equips).
- Cada equip representa una ciutat grega: Atenes, Tebes, Esparta i Troia.

Déus i deesses

- Cada equip disposa de les cartes de cinc déus i cinc deesses que els acompanyaran en aquesta aventura.
- Presentació de les qualitats de déus i deesses. Aquesta informació és clau per poder resoldre les situacions plantejades. *Annex 2: Presentació Déus i Deesses.*

El tauler

- El tauler és un laberint en el qual cada equip té el propòsit d'arribar al centre i trobar el Minotaure. El Minotaure és qui els oferirà la saviesa que busquen en aquesta aventura. Cada equip representa una ciutat grega: Atenes, Tebes, Esparta i Troia.

Mecànica

Una vegada fets els grups, distribuïts en l'espai, i explicats els déus i deesses, iniciem.

Es planteja la situació 1, cada equip disposa de 5 minuts per triar tres déus i/o deesses que consideri més adequats per a ajudar al o la protagonista de la situació.

Passat el temps, un o una representant de cada equip exposa la reflexió davant la resta.

La persona que exerceix de jurat (equip docent/dinamitzador) avalua la resposta utilitzant la rúbrica, que explica com es transforma la puntuació que reben els equips en un nombre de moviments determinats per avançar en el tauler.

Se segueix aquesta dinàmica fins que un equip arriba al centre del laberint.

El primer equip que arriba al centre del laberint rep el “Traductor de grec”, que permet traduir l'accés al pergamí. El pergamí ofereix un missatge final de reflexió.

Sistema de puntuació

Puntuació màxima per a cada situació: 5 punts

- 1 punt per cada déu o deessa coincident amb la rúbrica fins a un màxim de 3 punts.
- 1 punt si s'ha realitzat el treball de reflexió de forma grupal.
- 1 punt si s'ha exposat una reflexió coherent i adequada amb la situació plantejada.

Es segueix aquesta dinàmica fins que un equip arriba al final del laberint.

La situació final

Quan un equip arriba al final del laberint, se li entrega el “Traductor de grec”, que permet traduir “l’Enigma final”.

Traducció d l’Enigma final:

Per obrir la caixa necessiteu dir la paraula “minos” 3 vegades.

Si aconseguixen resoldre l’enigma final podran accedir al pergamí amb el missatge de tancament.

Tancament i reflexió

Després de llegir el pergamí, es recomana dedicar uns minuts a la reflexió conjunta amb tot el grup classe.

Annex I: Presentació déus i deesses

AFRODITA

Afrodita ens recorda la importància de gaudir del present.

Si alguna vegada necessites desconnectar de les teves obligacions i responsabilitats i connectar amb allò que t'omple de felicitat, Afrodita t'inspirarà!

ARTEMIS

Artemis és l'encarregada de la lluita per la igualtat.

Si alguna vegada necessites valor per a tu o per defensar algú i actuar de manera justa, Àrtemis t'aportarà els valors de la igualtat i la justícia.

ZEUS

Zeus és el líder que assumeix responsabilitats, ell és un líder just amb qui els altres poden confiar.

Té la capacitat de mostrar el camí. Si alguna vegada necessites guiar un grup cap a una meta, pensa en Zeus.

ARES

Ares ens mostra com actuar de forma ràpida quan afrontem desafiaments. Ens ajuda a no bloquejar-nos davant les situacions.

T'ensenyarà a tenir coratge i a actuar amb decisió.

ATENA

Atena és la deessa de la saviesa i la visió estratègica.

Quan t'enfrontis a un repte o et proposis un objectiu, recorda que ella et guiarà amb una ment clara i sàvia per trobar la millor solució.

DEMÈTER

Demèter s'encarrega de la cura i l'autoestima.

La seva habilitat principal és cuidar els vincles. Demèter ens ensenyarà a ser compassives i a tenir cura de nosaltres i de les persones que ens envolten.

HERMES

Hermes és per naturalesa un mediador i gran comunicador.

Quan t'enfrontis a un malentès o necessitis transmetre un missatge o una idea, serà el teu aliat perfecte.

DIONÍS

Dionís és el déu de la diversió. Ens mostra la importància de ser autèntic i gaudir de la vida.

Si alguna vegada necessites desconnectar d'alguna situació, Dionís t'inspirarà a sortir de la teva zona de confort i divertir-te.

HÈSTIA

La seva qualitat principal és mantenir la calma i l'harmonia, especialment en moments d'estrès.

Quan necessitis trobar serenitat enmig d'un caos, Hèstia et recordarà la importància de prendre't un temps per a tu i mantenir la calma en situacions difícils.

APOL·LO

Apol·lo representa la raó davant les emocions.

Davant d'una situació que et desborda emocionalment, Apol·lo t'ajudarà a regular-te i afrontar la situació amb més serenitat i lucidesa.

Annex 2: Rúbriques d'avaluació

Situació 1- Silenci per por al judici

Un noi de l'institut té un problema personal que l'angoixa i li genera males-tar, però no s'atreveix a explicar-ho a ningú. Té por que el jutgin o es burlin d'ell, perquè creu que mostrar-se vulnerable és ser dèbil. A causa d'això ha començat a consumir drogues per ignorar el problema. Reflexioneu sobre com podeu ajudar aquest noi i a quins déus i deesses invocareu perquè us ajudin a resoldre la situació.

Temes claus	Déus/Deesses	Explicació
No permetre's ser vulnerable.	Hèstia	Quan et sents vulnerable necessites temps per a tu, calma i pau interior.
Por d'expressar les emocions davant els altres.	Hermes	Convertir el que et passa en paraules, comunicar el que sents.
Afrontar el problema amb una conducta autodestructiva (consum de drogues com a via evasiva).	Ares	Tenir la valentia necessària per afrontar la situació i no evitar-la.

Temes abordats:

- » Masculinitat tradicional i vulnerabilitat.
- » Pressió de grup i por al judici per expressar emocions.
- » Consum de drogues com a via d'escapament.

Preguntes que inviten a la reflexió:

- » Penseu que en aquesta situació hi ha violència masclista?

Explicació: Aquesta situació ens invita a reflexionar com la violència masclista també afecta els homes. Normalment, es diu que la violència masclista només afecta les dones, però n'existeixen dos tipus més que afecten els homes:

La violència cap un mateix pot mostrar-se amagant o negant les pròpies emocions, practicant conductes negligents com baralles, sexe sense protecció, assumir riscos excessius en l'esport, etc.

I la violència contra altres homes com una forma de relacionar-se entre el grup d'iguals castigant aquells homes que incompleixen el que entenem per masculinitat hegemònica. L'home que es mostri vulnerable o dèbil pot ser atacat pels seus companys i amics.

Situació 2 – No encaixar en el que “hauria de ser”

Una noia rep crítiques i bromes desagradables perquè no vesteix de manera “femenina”. Li agraden peces amples, còmodes, esportives, i no vol canviar el seu estil, però se sent jutjada i a vegades insegura.

Reflexioneu sobre com podeu ajudar aquesta noia i a quins déus i deesses invocareu perquè us ajudin a resoldre la situació.

Temes claus	Déus/Deesses	Explicació
Pressió estètica i estereotips de gènere.	Àrtemis	Valor per defensar el que vols i trencar els estereotips de gènere, actuar de manera justa.
Expressió personal de la identitat.	Dionís	Ser tu, sortir de la zona de confort. Vestir de forma lliure.
Autoestima.	Demèter	Estimar-nos tal com som i respectar el que ens agrada.

Temes abordats:

- » Associació de la feminitat amb un estil concret de roba.
- » Expressió personal i identitat.
- » Autoestima i pressió de grup.

Preguntes que inviten a la reflexió:

- » Quants cops renunciem a la nostra autenticitat per por als comentaris del grup?

Explicació: Aquesta situació ens convida a reflexionar sobre com els estereotips de gènere encara condicionen la manera com es vesteixen les persones. No hi ha una única manera de ser noia o noi. Associar la feminitat a una estètica concreta limita la llibertat d'expressió i pot generar judicis injustos. Cada persona hauria de sentir-se lliure d'escollir com vol mostrar-se al món, sense por de ser jutjada. Respectar la diversitat d'estils i identitats ajuda a construir entorns segurs i inclusivius, on ningú no ha de canviar per encaixar.

Situació 3 – Pressió en el grup d'amics

Un noi se sent molt incòmode quan el seu grup d'amics comença a parlar de porno, amb comentaris que li semblen masculistes i despectius. Ell vol expressar que està en contra d'això, però degut a la pressió del grup no sap si riure per encaixar o dir el que realment pensa, ja que té por que el vegin com a "rar" o "poc home". Com el podem ajudar?

Temes claus	Déus/Deesses	Explicació
Pressió de grup sobre la masculinitat tradicional.	Zeus	Actuar com a líder responsable que mostra un camí més just per a un mateix i per als altres. Capaç de qüestionar la masculinitat tradicional i canviar-la.
Violència en la pornografia.	Àrtemis	Igualtat i justícia, la pornografia no és justa ni igualitària. Ajuda a defensar allò que és just.
Identitat.	Ares	Actuar amb coratge i decisió ferma amb el que es pensa i se sent.

Temes abordats:

- » Dificultat per expressar el que un sent en un entorn on es premia el silenci o la complicitat.
- » Violència en la pornografia.
- » Sexualitat saludable.

Preguntes que inviten a la reflexió:

- » Com penseu que ha de ser una relació afectivosexual? La pornografia representa la realitat?

Explicació: A vegades, entre amics, sembla que s'hagi de parlar de sexe d'una manera molt exagerada o masclista per encaixar o fer-se el graciós, però no tothom se sent còmode amb això. El porno sovint mostra una idea del sexe molt allunyada de la realitat, i moltes vegades transmet missatges violents que no respecten les dones. És important que hi hagi espais on parlar de sexualitat amb respecte i on ningú se senti jutjat.

Situació 4 – Fugir del conflicte amb la parella

Un noi, cada cop que discuteix amb la seva parella, marxa enfadat. No sap com gestionar el que sent i evita parlar del que li passa. Això genera malestar i distància en la relació.

Reflexioneu sobre com podeu ajudar aquest noi i a quins déus i deesses invocareu perquè us ajudin a resoldre la situació.

Temes claus	Déus/Deesses	Explicació
Gestió emocional.	Apol·lo	Regulació emocional, introspecció, afrontar la situació amb més serenitat.
Comunicació afectiva.	Hermes	Capacitat de comunicar i parlar amb la seva parella.
Responsabilitat afectiva.	Demèter	Cuidar els vincles, tenir la capacitat de connectar amb la seva parella, de parlar i d'entendre la seva part.

Temes abordats:

- » Fugir o tancar-se com a reacció típica masculina.
- » Falta d'eines per identificar i canalitzar emocions com la ràbia o la frustració.
- » Importància del diàleg, l'escolta activa i l'empatia per construir una relació sana.

Explicació: Molts nois han après que mostrar emocions o parlar del que senten els fa dèbils i, per això, quan alguna cosa els molesta o els supera, marxen o es tanquen. Però fugir del conflicte no el soluciona, només fa que la relació es refredi i que l'altra persona també se senti malament. Tothom té dret a enfadar-se, però cal aprendre a expressar-ho de manera sana. Parlar, escoltar i entendre com ens sentim és clau per tenir relacions més sinceres i respectuoses.

Situació 5 – Pressió per tenir parella

Una noia se sent pressionada perquè les seves amigues li pregunten constantment per què no té parella i qui li agrada. Tot i que a ella no li preocupa aquest tema, sent que hauria de justificar-se o fingir per encaixar.

Reflexioneu sobre com podeu ajudar aquesta noia i a quins déus i deesses invocareu perquè us ajudin a resoldre la situació.

Temes claus	Déus/Deesses	Explicació
Pressió de l'amor romàntic.	Àrtemis	Ser ferma amb els propis valors i saber defensar-los.
Autonomia personal.	Atena	Saber que podem construir el tipus de relació que és millor per nosaltres mateixes.
Diversitat d'experiències afectives.	Afrodità/Dionís	Connectar amb el que realment ens agrada.

Temes abordats:

- » Pressió social en relació amb l'amor romàntic. Pensar que totes les noies volen tenir parella és una creença imposada socialment.
- » Dret a decidir sobre els propis temps i interessos sense haver de donar explicacions.
- » Validar que no tothom viu o entén l'amor i l'atracció de la mateixa manera.

Explicació: Moltes vegades pensem que totes les noies han de voler tenir parella o estar enamorades i, si no és així, se senten pressionades a donar explicacions. Però cadascú té el seu ritme i els seus interessos, i això és totalment normal. No cal justificar-se ni canviar per encaixar en el que els altres esperen. És important respectar com cada persona viu l'amor i les relacions de forma diferent.

Situació 6 – Consentiment: parella insistent

Una noia se sent pressionada a tenir relacions sexuals quan no li ve de gust. La seva parella li insisteix i, tot i que en veritat no en té ganes, ella finalment ho accepta, segurament per por que ell s'enfadi o pensi que no l'atrau.

Reflexioneu sobre com podeu ajudar aquesta noia i a quins déus i deesses invocareu perquè us ajudin a resoldre la situació.

Temes claus	Déus/Deesses	Explicació
Consentiment.	Ares	No quedar-se bloquejada i actuar amb decisió per dir el que realment vol.
Autoestima.	Àrtemis	Donar valor a una mateixa i actuar de manera justa. Fer allò que et ve de gust.
Relacions sanes.	Demèter	Cuidar els vincles, tenir la capacitat de poder parlar amb la teva parella des de la responsabilitat afectiva.
Sexualitat tradicional (Home actiu, dona complaent).	Dionís	Fidel al propi desig, diferenciar entre desig lliure i desig imposat.

Temes abordats:

- » Consentiment sexual. El dret a decidir lliurement sobre el propi cos.
- » Pressió de la parella. No respectar els límits de l'altre.
- » La por de perdre l'amor o decebre.
- » Els estereotips en relació amb el desig. Pensar que les dones han de complaure les seves parelles i que els homes tenen dret a insistir.

Explicació: En una relació, cap persona hauria de sentir-se obligada a fer coses que no vol. Quan algú insisteix per tenir relacions sexuals està vulnerant els límits de l'altre i el desig no es pot forçar. Cadascú té dret a decidir sobre el seu cos, i un "no" sempre és vàlid, encara que sigui dins d'una parella. Una relació sana es construeix amb respecte, llibertat i confiança, no amb pressions ni pors. Posar límits és cuidar-se.

Aquesta guia disposa de sis situacions sobre els mandats de gènere. En una partida d'una durada aproximada d'una hora es poden treballar fins a tres situacions. Tot i això, la mecànica del joc permet crear noves situacions relacionades amb el racisme, l'homofòbia, l'assetjament escolar, entre d'altres.

Equip tècnic:

Montserrat Gestí Andreu - Tècnica de polítiques d'igualtat
Eduardo Martínez Cortes - Dinamitzador juvenil

Ajuntament
de Vila-seca